

PAMÁTNÍK JEDNOTY BRATRSKÉ V PŘEROVĚ NA MARKU. PREZENTACE MIMOŘÁDNÝCH ARCHEOLOGICKÝCH NÁLEZŮ

Hana Myslivečková

Památník jednoty bratrské zamýšlený jako prezentace významného archeologického naleziště základů bratrské školy a modlitebny v Přerově Na Marku vznikl od jarních měsíců roku 2016. Stavební práce byly dokončeny v červenci téhož roku a slavnostní otevření pro veřejnost proběhlo již 11. září. V době vzniku tohoto textu na počátku roku 2018 skončila první sezóna provozu památníku, jehož součástí je mimo jiné prezentace originálu dlážděné štetové cesty podléhající speciálnímu režimu. Proto je vhodná příležitost se krátce ohlédnout za okolnostmi vzniku, ale i provozu této „mladá“ nemovitě kulturní památka.

Na prvním místě je potřeba vyzdvihnout rozhodnutí zástupců statutárního města Přerova obohatit veřejný prostor o zcela nový památník věnovaný zdejšímu působení jednoty bratrské,¹ doplněný parkovou úpravou v ploše původní modlitebny a posezením v půdoryse bratrské školy. Velmi pozitivní je také skutečnost, že dílo je provedeno v soudobém architektonickém jazyce. Realizovaný návrh vzešel jako vítěz z veřejné urbanisticko-architekto-

nické soutěže. Nutno dodat, že prvotní záměr města, jak s velmi atraktivně položeným prostranstvím naložit, byl zcela odlišný.

Myšlenka využití volného zatravněného prostoru na náměstí Na Marku v Přerově blízko vjezdu do pivovarských sklepů se objevila poté, když v roce 1988 došlo ke zboření historizující budovy sokolovny, která stála na místě původní svatyně od roku 1897.² V polovině 30. let 20. století byla totiž na protějším břehu řeky Bečvy postavena nová sokolovna podle vítězného návrhu pražského architekta Karla Caivase z roku 1927. Stará tak pozbyla svou původní funkci a byla přebudována na bio Sokol – Alfa, později kino JAS, v němž se promítalo až do roku 1975.³ Předzvěsti jejího konce byla v 80. letech přeměna na prodejnu obuvi.⁴

Atraktivní a zároveň strategicky situované, bezmála třicet let téměř nevyužívané, prostranství nedaleko Tyršova mostu plánovali přerovští zastupitelé přeměnit na veřejné parkoviště, jež mělo ulevit palčivým problémům s nedostatkem parkovacích míst ve městě. Během následného záchranného archeologic-

① Přerov, náměstí Na Marku. Komorový reliéfně zdobený kachel, nalezeno v destrukci hrnčířské pece. Přelom 15. a 16. století, 2012. Foto Josef Březina.



② Přerov, náměstí Na Marku. Pohled od severozápadu na odkrytý průběh dlážděné renesanční cesty probíhající za východním závěrem kostela sv. Marka, 2012. Foto Zdeněk Schenk.



③ Přerov, náměstí Na Marku. Kolmý letecký snímek dokumentující plochu záchranného archeologického výzkumu v lokalitě Na Marku s odkrytými renesančními základy bratrského sboru a domu se školou, částečně porušené základy mladší zástavby z 19. a 20. století, 2012. Foto František Pospíšil.

kého průzkumu, prováděného v letech 2012–2013,⁵ narazili badatelé na dlouho očekávaný nálezk základů modlitebny a školy jednoty bratrské, velmi cenných pozůstatků duchovního centra, kde působili osobnosti, jako přerovský rodák, teolog a historik Jan Blahoslav nebo učenec a myslitel evropského významu Jan Amos Komenský, který v Přerově mimo jiné v roce 1618 uzavřel sňatek s Mandalenou Vizovskou.⁶ Mimořádný význam nálezu nejen pro město Přerov, ale i v českém a středoevropském kontextu, a rovněž četné hlasité přímlyvy veřejnosti postupně zastupitele města Přerova přesvědčily, aby svůj původní záměr na využití plochy přehodnotili.

Význam naleziště byl také v poslední době podtržen nominací do celostátního kola Ceny Národního památkového ústavu *Patrimonium pro futuro* s podtitulem *Společenské ocenění příkladů dobré praxe*,⁷ kdy byl objev v Olomouckém kraji vybrán jako nejlepší příklad



④ Přerov, náměstí Na Marku. Pohled na náměstí s tělocvičnou Sokola, po roce 1945, Soka Přerov. Jiří Lapáček, O bratrském sboru a domu aneb jednotu bratrská v Přerově, in: *Sborník Státního okresního archivu, Přerov 2013*, s. 98.

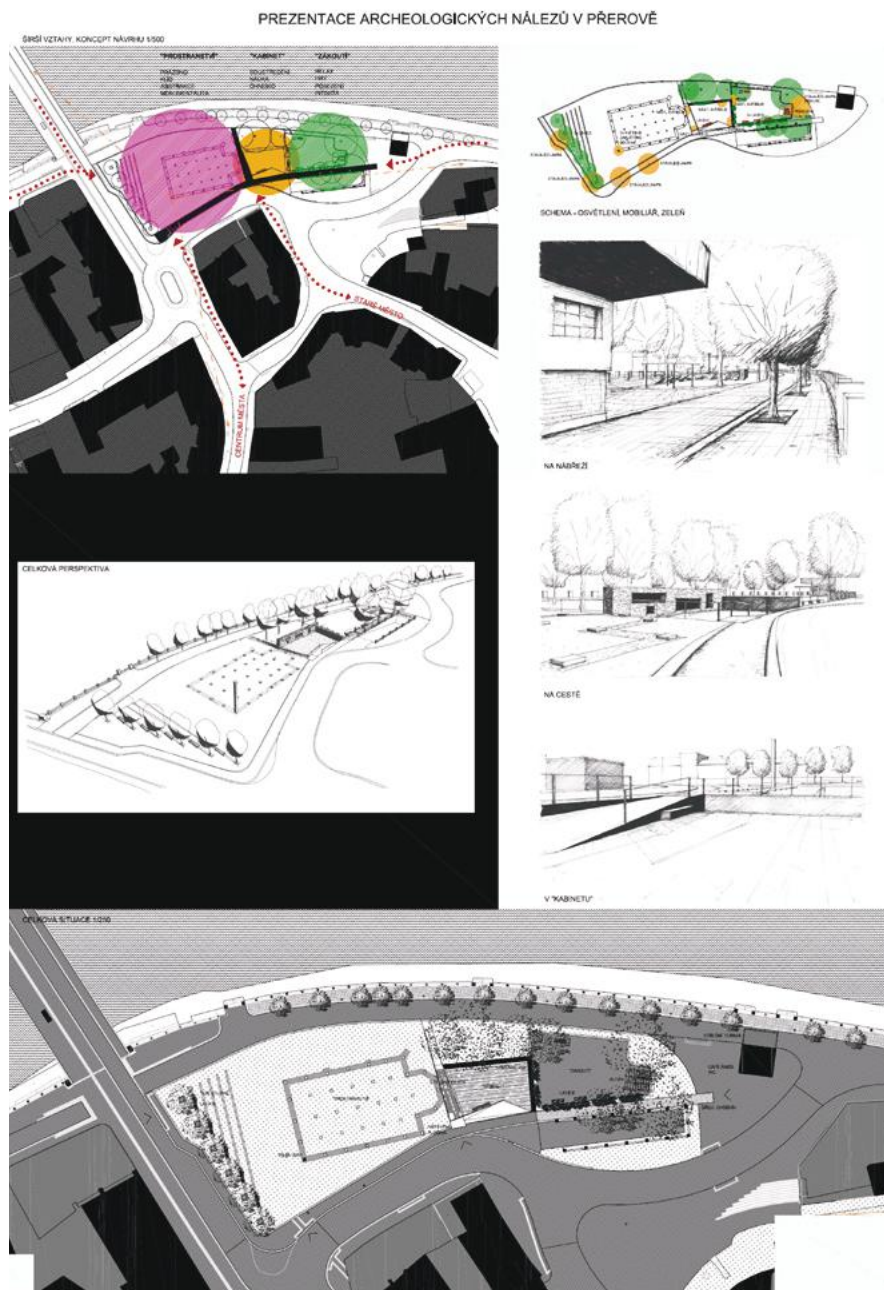


⑤ Přerov, náměstí Na Marku. Celkový pohled od severovýchodu na odkryté základy bratrského domu se školou oddělený od východního závěru sboru dlážděnou cestu, 2012. Foto Zdeněk Schenk.

záchranného archeologického výzkumu za rok 2013.⁸ Na aktuální výsledky průzkumu reagovali ve svých magisterských pracích se zcela originálními myšlenkami také někteří studenti Fakulty architektury Vysokého učení technického v Brně, kteří si pro umístění architektonického návrhu nové přerovské Městské knihovny vybrali právě archeologické naleziště a prostranství Na Marku.⁹ Zajímavou informací o přístupu našich předků ke vzácnému nalezišti bylo zjištění archeologů, že stavitelé sokolovny o základech bratrského komplexu věděli. Bližší průzkum sice neprovedli, ale v návrhu stavby sokolovny se snažili cenným nálezům vyhýbat.¹⁰

V polovině února 2014 vyhlásilo město veřejnou soutěž „Prezentace archeologických nálezů v Přerově“, jejímž cílem bylo zpracování architektonicko-urbanistického návrhu veřejného prostranství v Přerově Na Marku s archeologickými nálezy základů kostela sv. Marka a školy jednoty bratrské.¹¹ V době zadání soutěže mělo místo z hlediska památkové ochrany status parcely rozkládající se na území městské památkové zóny.¹² Teprve na jaře roku 2015 bylo archeologické naleziště základů bratrského sboru a domu se školou prohlášeno nemovitou kulturní památkou.¹³ Už samotný fakt, že došlo v souvislosti s hledáním kvalitního návrhu veřejného prostranství a nového památníku k vyhlášení veřejné architektonic-

ké soutěže, je třeba hodnotit pozitivně, neboť tento v zahraničí zcela běžný postup je v našem prostředí stále poměrně výjimečný. V samotném Přerově vzešla v poslední době z architektonické soutěže také velmi oceňovaná realizace nového Tyršova mostu od architektky Aleny Šrámkové se sochami její snachy sochařky Ivany Šrámkové.¹⁴ Vyhodnocení soutěže proběhlo 24. dubna 2014 a následně bylo možné si všech třináct návrhů na výstavě nazvané *Vize architektů: Jak by mohlo vypadat prostranství Na Marku?*, uspořádané v Galerii města Přerova ve dnech 19. 6. – 3. 8. 2014, prohlédnout.¹⁵ Podmínky soutěže stanovené odbornou komisí zahrnovaly některá pro projekt zásadní omezení, jako například nemožnosti prezentace nálezů v celém půdoryse. Požadavkem totiž bylo zachování již hotových zpevněných ploch náměstí, a tak část bratrské školy musela zůstat pod přílehlou vozovkou. První místo obsadili se svým návrhem brněňští architekti Zbyněk Musil a David Zajíček,¹⁶ jako druhý skončil návrh Ing. arch. Daniela Kříže z Prahy a na třetí pozici se umístili Ing. Markéta Veličková a Ing. Petr Velička z Velkého Meziříčí. Namísto původně zamýšlené funkce dopravní a obslužné, zvolilo město Přerov cestu odlišnou, podpořilo projekt, který v malebném prostředí nábreží řeky Bečvy blízko historického jádra vytvořil místo odpočinku a poznání vzácné avšak silně přítomné historie tohoto místa.



⑥ Vítězný návrh veřejné architektonické soutěže „Prezentace archeologických nálezů v Přerově“, převzato ze stránek České Komory Architektů: <https://www.cka.cz/cs/souteze/vysledky/prezentace-archeologickych-nalezu-v-prerove>, vyhlédáno 12. 11. 2017.



⑦ Přerov, náměstí Na Marku. Celkový pohled na památník od jihozápadu těsně před jeho dokončením, 2016. Foto Hana Myslivečková.



⑧ Přerov, náměstí Na Marku. Pohled na památník od jihovýchodu, 2016. Foto Hana Myslivečková.

Jednota bratrská v Přerově působila od konce 15. století.¹⁷ V polovině 16. století zde měli čeští bratři svůj dům, poblíž si pak vystavěli nový sbor.¹⁸ Po odchodu bratrských kněží v roce 1622 byl sbor přeměněn na katolický kostel, který sloužil svému účelu až do tragického po-

žáru v roce 1749, kdy zůstal v ruinách a přišel o veškeré vybavení.¹⁹ Představu o podobě přerovského bratrského sboru a přilehlého domu se školou, si můžeme udělat z dochovaného ikonografického materiálu.²⁰ Areál sestával z jednoduché stavby sboru s navazujícím užším



9 Jan Willenberg, Veduta města Píseka publikovaná v knize: Bartholoměj Paprocký z Glohol a Paprocké Woly, Zrcadlo Slawného Margkrabstwij Morawského, Olomouc 1593 (reprint Ostrava 1993), list CCCLXXV.



10 Písek, náměstí Na Marku. Celkový pohled od západu na souvrství terénních vyrovnávek novověkého stáří, pod kterými se nacházela dlážděná cesta probíhající za východním závěrem kostela sv. Marka, 2012. Foto Zdeněk Schenk.

polygonálně ukončeným presbytářem a přiléhající stavbou bratrského domu se školou. Zvonice zakončená atikou, patrná na dobových zobrazeních Píseka a působící jako integrální součást stavby, byla dle výsledků archeologického průzkumu samostatně stojící. Tomuto historickému rozdělení plochy odpovídá koncept realizovaného návrhu památníku.

První část památníku nazvanou „prostranstvím“ tvoří v zelené zatravněné ploše čtver-

covými betonovými dlaždicemi symbolicky vyznačený půdorys původního sboru. Je však škoda, že rytmus a umístění dlaždic v místech základů presbytáře sboru zkruskuje jeho originální půdorys. Na první pohled totiž není jasné, jestli byl originální závěr presbytáře trojboký nebo půlkruhový.²¹ Zajímavým motivem, situovaným na jihozápadním nároží půdorysu sboru a připomínající zvonici, je do výšky šesti metrů se tyčící pilíř z pohledového betonu, na němž je umístěn perforovaný latinský nápis, bratrské heslo: VICIT AGNUS NOSTER EUM SEQUAMUR, což v překladu znamená: Zvítězil Beránek náš, následujme jej.²²

Samotný památník, tzv. „kabinet“, který návštěvníka vítá perforovaným nápisem OMNES OMNIA OMNINO,²³ také vychází ze základů bývalé školy. Její původní půdorys je vymezen různě vysokými zdmi z pohledového betonu. Nižší hmoty jsou pokryté stejně jako podlaha dřevěnými lamelami, umožní posezení i větší skupině návštěvníků. Vyšší zídky vytvářející intimnější zátíší v sobě naopak ukrývají expozici zahrnující nejen černé panely s texty a nákresy, nechýbí také repliky nejzajímavějších nálezů, jako například kachle z kamen, jimiž se vytápěla jedna z místností bratrského domu se školou, dlaždice a cihla s otisky zvířecích tlapek, rohová knižní kování nebo zlatá osmanská mince. Na samostatném podstavci je pak osazen model původní podoby místa od sochařky Petry Vlachynské. Okolní zpevněná plocha se zelení nazvaná „zákoutím“ je pak určena k relaxaci, posezení či hře pod korunami stromů.

Hlavním motivem archeologické prezentace je do památníku zabudovaný odhalený originál štetové uličky, k níž návštěvník sestoupí po schodech a může se po ní mezi presbytářem sboru a bývalou bratrskou školou volně projít.²⁴ Z nabízejících se způsobů byla zvolena prezentace originálu dlážděné cesty, a to i za cenu vyššího rizika jejího poškození.²⁵ Výhodou zvoleného způsobu je umožnění jedinečného prožitku nepřenositelné atmosféry originálu a uvědomění si jeho výjimečnosti a hodnoty stáří.



11 Písek, náměstí Na Marku. Pohled na památník od západu, 2016. Foto Hana Myslivečková.

Pro získání jistoty, že je materiál dlažby cesty schopen odhalení a opětovného zatěžování povětrnostními podmínkami,²⁶ bylo ze strany zástupců památkové péče požadováno provedení geologického posouzení možnosti prezentace všech složek cesty včetně laboratorního otestování specifických vlastností vzorků jednotlivých druhů hornin.²⁷ Obavy, že po dlouhém uložení v zemi nemusí být materiál schopen obnažení a běžného zatížení, byly částečně rozptýleny závěry odborného posudku zkušební laboratoře výzkumného centra hornin Hornicko-geologické fakulty, Vysoké školy báňské, Technické univerzity Ostrava.²⁸ Na základě laboratorních testů bylo konstatováno, že zkoumané horniny cit: „vykazují poměrně vysokou pevnost v prostém tlaku i mrazuvzdornost, a že lze předpokládat, že horniny tvořící štetovou cestu budou stabilní a budou odolávat vlivům povětrnosti. Výjimkou můžou tvořit kusy kamene obsahující znatelné plochy nespojitosti, podle nichž se mohou kameny vlivem mrazu rozpadat na menší kusy.“²⁹ Z důvodu zajištění co největší ochrany a na základě požadavku odborné or-

ganizace památkové péče byl ustanoven provozní řád prezentace historické štetové cesty.³⁰ Současný řád, který bude případně potřeba po vyhodnocení zkušeností z prvního roku provozu aktualizovat, stanovuje následující: cesta je přístupná pro veřejnost od dubna do října, od listopadu do března je nepřístupná. V zimním období, když hrozí mrazy (listopad – březen), pracovníci technických služeb překryjí originál cesty pomocí dřevěných panelů s natavenou PVC folií uložených na ocelových kolejničkách upevněných na bočních opěrných zdech vedoucích po obou stranách cesty. Správce cesty má rovněž vykonávat pravidelnou kontrolu stavu cesty v předem stanovených intervalech, za účelem zjištění podrobného technického a estetického stavu cesty i celého areálu. Součástí kontroly je i posouzení známek degradace jednotlivých dlažebních kamenů, stability zasazení v terénu, funkčnosti odvodnění cesty a dalších podstatu památky zajišťujících procesech. Areál památníku spravují Kulturní a informační služby města Píseka, p. o. (KIS Písek). Technické služby města Píseka zajišťují pravidelnou



12 Přerov, náměstí Na Marku. Detail dlážděné cesty zakomponované do památníku, 2017. Foto Hana Myslivečková.

údržbu zelených ploch a úklid předmětného prostoru. Povrch prezentované dlážděné cesty je pravidelně udržován, přičemž je průběžně dokumentován stav její konstrukce. Přesto se na povrchu dlažby objevují drobné kamínky svědčící o degradaci některých z druhů hornin štěťové cesty. Podle vyjádření archeologa Zdeňka Schenka v místech, kde bylo ve skladbě dlažby patrné porušení již v době vlastního odkryvu, bylo přistoupeno k odbornému ošetření tak, aby nedocházelo k výraznější degradaci. Také geologický posudek výjimečné narušení kamenů se znatelnými plochami nespojitosti připouštěl a předpokládal. V následujících měsících bude důležité pravidelně velmi pečlivě analyzovat technický stav jednotlivých prvků cesty. V případě přetrvávající rychlé degradace dlažebního materiálu bude nutné přehodnotit stávající postoj k památce,

včetně technologických přístupů k opravám a konzervaci. V návaznosti na tyto kroky je potřeba zodpovědně vyhodnotit, jestli je v provozním řádu nastavený režim funkční a pro zajištění ochrany originálního exponátu dostatečný.

Závěrem lze konstatovat, že přes určité komplikace, které přináší prezentace originální substance archeologického nálezu, byl prostor nábřeží řeky Bečvy poblíž Tyršova mostu obohacen o novou kvalitu. Vznikl zde architektonicky ztvárněný areál archeologické prezentace, který kromě své primární funkce veřejného připomenutí činnosti jednoty bratrské v Přerově obnovuje, propojuje, nenásilně dotváří a zároveň kultivuje vazbu historického opevněného jádra s organismem současného města. Pro kvalitu architektonického zpracování a citlivý přístup k prezentaci historického odkazu místa byl návrh na podzim roku 2017 oceněn nominací mezi finalisty V. ročníku Ceny Rudolfa Eitelbergera 2017, kterou pořádá spolek Za krásnou Olomouc.³¹

POZNÁMKY

¹ Na místě při vstupu na Horní náměstí v Přerově je na městské hradební zdi umístěna bronzová deska *Starý Přerov* od Josefa Bajáka (osazena byla v roce 1960). Předlohou reliéfu byla veduta města od Jana Willenberga. Nápis připomíná na tomto místě existenci školy jednoty bratrské, kde působili Jan Blahoslav a Jan Amos Komenský.

² LAPÁČEK, Jiří; SCHENK, Zdeněk; MIKULÍK, Jan. Přerov – Na Marku, příběh jednoho místa. Svědectví archeologických pramenů aneb Kudy krácel Komenský, Přerov 2016, s. 49.

³ Jiří Rosmus, Přerovská kina, Soukromý archiv Jiřího Rosmuse, http://www.rosmus.cz/dokumenty/knihy/Prerovska_kina.pdf, vyhledáno 14. 10. 2017.

⁴ Původní svatyně sv. Marka byla stržena v 2. polovině 18. století, 1788 bylo draženo místo, kde ještě stál z části stržený kostel.

Uvažovalo se rovněž o výstavbě gymnázia na náměstí Na Marku (projekt z 80. let 19. století). LAPÁČEK; SCHENK; MIKULÍK. Přerov – Na Marku (pozn. 2), s. 39–41.

⁵ Archeologický průzkum prováděla organizace Archiaia Olomouc o.p.s., práce vedli Mgr. Zdeněk Schenk, Bc. Jan Mikulík († 2017), oba z Muzea Komenského v Přerově. Více: SCHENK; MIKULÍK. Přerov Na Marku. Archeologický odkryv sboru a domu se školou jednoty bratrské, in: *Sborník Státního okresního archivu Přerov*, Přerov 2013, s. 5–24. Nejnověji: LAPÁČEK; SCHENK; MIKULÍK. Přerov – Na Marku (pozn. 2), s. 46–102.

⁶ LAPÁČEK, Jiří. Komenský a Přerov. 1608–1618: *Jan Amos Komenský o svém pobytu v Přerově*, Přerov 1994, s. 36.

⁷ V českém překladu: *Dědictví pro budoucnost*. Cena se uděluje od roku 2013.

⁸ Srv. *Objev uličky, po níž krácel Komenský, a bratrského sboru v Přerově je za Olomoucký kraj nominován na cenu Patrimonium pro futuro*, tisková zpráva NPÚ, 24. 7. 2014, <http://ftp.npu.cz/wiki/archeologie/aktuality-akce/news/14924-objev-ulicky-po-niz-kracel-komensky-a-bratrského-sboru-v-prerove-je-za-olomoucký-kraj-nominován-na-cenu-patrimonium-pro-futuro/>, vyhledáno 29. 10. 2017.

⁹ LAPÁČEK; SCHENK; MIKULÍK. Přerov – Na Marku (pozn. 2), s. 89. Projekty vznikly v rámci zadání diplomových prací na téma: „Městská knihovna v Přerově“.

¹⁰ Vypovídá o tom také plán z roku 1880 (Soka Přerov), kde je zakreslena linie zdiva s označením: *Alte Kirchenmauer*, více: *Sborník Státního okresního archivu Přerov*, Přerov 2013, s. 13 nebo také v knize: LAPÁČEK; SCHENK; MIKULÍK. Přerov – Na Marku, (pozn. 2), s. 68.

¹¹ Výsledky soutěže jsou dostupné na stránkách České Komory Architektů: <https://www.cka.cz/cs/souteze/vysledky/prezentace-archeologických-nalezu-v-prerove>, vyhledáno 12. 11. 2017.

¹² Městská památková zóna byla prohlášena vyhláškou MK ČR č. 476 dne 10. 9. 1992, o prohlášení území historických jader vybraných měst za památkové zóny.

¹³ Základy sboru a domu se školou jednoty bratrské (pozemek parc. č. 237) byly dne 24. března 2015 na podnět Muzea Komenského prohlášeny nemovitou kulturní památkou zapsanou v Ústředním seznamu kulturních památek ČR pod číslem rejstříku 105590.

¹⁴ Zřejmě poslední architektonická soutěž s názvem *Městotvorné řešení území kolem tzv. „průpichu“ v Přerově*, kterou pořádalo město Přerov, probíhala od 13. 7. – 7. 11. 2017, vítězem se stali Ing. arch. Zbyněk Ryška a Ing. arch. Jan Skoupý s návrhem *Přerovský hexagon*, který počítá se zachováním industriálních staveb v dotčeném prostoru (resp. jejich prohlášením kulturními památkami).

¹⁵ Víze architektů: Jak by mohlo vypadat prostranství Na Marku? (19. 6. – 3. 8. 2014), Galerie města Přerova, Uspořádané výstavy za rok 2014, <http://m.prerov.eu/cs/o-prerove/kultura-ve-meste/galerie/galerie-mesta-prerova/aktualni-vystavy-v-gmp/vize-architektu-jak-by-mohlo-vypadat-prostranstvi-na-marku.html>, vyhledáno 20. 10. 2017.

¹⁶ Oba členy ateliéru *Nazemi architekti*, domovská stránka: <http://www.nazemiarchitekti.cz/>, vyhledáno 1. 12. 2017.

¹⁷ LAPÁČEK, Jiří. Starší dějiny Přerova do roku 1636, in: Jiří Lapáček (ed.), *Přerov. Povídání o městě*, Přerov 2000, s. 27; Více o působení českých bratrů v Přerově také: LAPÁČEK, Jiří. Komenský a Přerov. 1608–1618: *Jan Amos Komenský o svém pobytu v Přerově*, Přerov 1994, nejnověji: LAPÁČEK; SCHENK; MIKULÍK. Přerov – Na Marku (pozn. 2), s. 7–45.

¹⁸ LAPÁČEK, Jiří. Starší dějiny Přerova do roku 1636, in: Jiří Lapáček (ed.), *Přerov. Povídání o městě*, Přerov 2000, s. 27. Roku 1558 byl sbor odevzdán do užívání celé bratrské obci. V roce 1579 byl povýšen, opatřen novým krovem a byla pořízena makovice na věž. Listina makovice: „*Léta Páně 1554 tento zbor jest založen v den památky sv. Marka evangelisty Páně za správce bratra Matěje Berounského a teď pak nově léta Páně 1579 tenž zbor jest povýšen i krov jeden na něm postaven a tato makovice na něj postavena za správce biskupa Zachariáše Litomyšlského a bratra*“

Matěje Hažeka nákladem bratří přerovských.“ V letech 1590–1591 prošla zásadní proměnou věž, údajně měla být přestavěna podle vzoru lipenského sboru, navrženého pravděpodobně italským architektem Baltazarem Maggim. V poslední době srovnej např.: JAKUBEC, Ondřej. Sakrální architektura v době posledních Rožmberků, in: *Rožmberkové. Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 398.

¹⁹ LAPÁČEK; SCHENK; MIKULÍK. Přerov – Na Marku (pozn. 2), s. 48.

²⁰ Jan Willenberg, Veduta města Přerova publikovaná v knize: PAPROCKÝ, Bartholoměj z Glohol a Paprocké Woly, *Zrcadlo Slawného Margkrabstwij Morawského*, Olomouc 1593 (reprint Ostrava 1993), list CCCLXXV.

²¹ Na tento nedostatek bylo opakovaně upozorňováno v odborných vyjádřeních Národního památkového ústavu.

²² Tzv. *sloup víry*. Rozměry základny: 700×700 mm.

²³ „Všechno, všem, všestranně,“ je jednou ze zásad J. A. Komenského; Více k návrhu viz výsledky architektonické soutěže: Prezentace archeologických nálezů v Přerově, <https://www.cka.cz/cs/souteze/vysledky/prezentace-archeologickych-nalezu-v-prerove/1/@@images/image>, vyhledáno 1. 12. 2017.

²⁴ Široká asi 1,8 m, v délce přibližně 13 m.

²⁵ Druhou možností pak byla prezentace věrohodné kopie zhotovené na zabezpečeném a překrytém originále.

²⁶ Zejména mrazovými cykly.

²⁷ Byl proveden petrografický rozbor odebraných vzorků, stanovení objemové hmotnosti, otevřené pórovitosti, nasákavosti vodou kamene za atmosférického tlaku, pevnosti v prostém tlaku a odolnosti vůči zmrazování (48 zmrazovacích cyklů). Petrografický rozbor určil, že se jedná o klastické sedimentární horniny, převážně hrubozrnné prachovce a jemnozrnné droby. Horniny štětové cesty: devonský vápennec, kulmská droba a pískovec.

²⁸ Ing. Jindřich Šancer, Ph.D., „Protokol o zkouškách č. 926“ *zkušební laboratoře výzkumného centra hornin*, Hornicko-geologická fakulta, Vysoká škola báňská, Technická univerzita Ostrava, červen 2016.

²⁹ „Protokol o zkouškách č. 926“, (pozn. 28).

³⁰ Statutární město Přerov, *Provozní řád historické štětové cesty Na Marku*, 2016.

³¹ Vítězem III. ročníku Ceny Rudolfa Eitelbergera za rok 2013 se stal zmiňovaný nedaleký Tyršův most v Přerově od architektky Aleny Šrámkové (a kol.). Domovská webová stránka spolku: <http://www.krasnaolomouc.cz/>